

Magyar Agrár- és Élettudományi egyetem

Kaposvári Campus

Szociális helyzet és a nyelvi kódok összefüggése

Valki Zsófia

Tanító alapképzési szak

Levelező munkarend

Belső konzulens: Dr. Kövérné Dr. Nagyházi Bernadette

Belső konzulens tanszéke: Anyanyelvi és Gyermek kultúra Tanszék

Szakdolgozatom témája a szociális helyzet és a nyelvi kódok összefüggése. Kutatásom során kettő falusi (Vásárosdombó, Kaposszekcső) és egy városi iskola (Dombóvár) tanulójának a nyelvhasználatát vizsgáltam meg. A leginkább hátrányos település a vásárosdombói falusi iskola volt. A dombóvári városi iskola számított a kutatásom során az elit osztály közé. A kaposszekcsői iskola pedig az átlagos osztályt képviselte.

Érdeklődésemet a téma iránt a körülöttem beszélő hátrányos helyzetű gyerekek adták. Megfigyeltem, hogy bizonyos helyzetekben nem tudják magukat kifejezni a megfelelő szavakkal, ezért elkezdtem keresni ennek a jelenségnek az okait.

Az iskolák, amelyeket vizsgáltam a Dombóvári József Attila Általános Iskola, a Kaposszekcsői Általános Iskola és a Vásárosdombói Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola volt. Összesen 53 tanuló vett részt a kutatásomban.

A vizsgálati eszközöm egy 18 kérdésből álló kérdőív volt. A kérdőívem első felében demográfiai kérdéseket tettem fel a tanulóknak, melyekből megismerhettem a szociális hátterüket. Kérdőívem további részeiben az eszközhasználatukat, olvasási szokásaikat vizsgáltam, végül nyelvtani kérdéseket tettem fel nekik, melyben a megvizsgáltam a kommunikációs problémákat és a problémákból adódó nyelvi nehézségeket.

Szociodemográfiai tényezők alapján különböztettem meg a tanulókat. A diákok közül hátrányos helyzetűek voltak azok, akiknek a szülei alacsony iskolai végzettséggel rendelkeztek, továbbá ahol a munkavállalás aránya alacsony volt

Az első kutatási kérdésem a megfigyelt tanulók nyelvi kódjára vonatkozott. Elmondhatom, hogy a vizsgált tanulók nyelvi kódja szegényes. A dombóvári jó hírnévű iskola tanulói esetében sem hozták azt a kimagasló eredményt a tanulók, amire a kutatás megkezdésekor számítottam.

A következő kutatási kérdésem az volt, hogy a szülők iskolai végzettsége mekkora mértékben befolyásolja a gyerekeknél tapasztalt nyelvi hátrányt. Eredményeim alapján elmondhatom, hogy a vásárosdombói tanulók esetében a szülők iskolai végzettsége volt a legalacsonyabb, továbbá a vásárosdombói tanulók több alkalommal gyengébb teljesítményt nyújtottak, mint a többi iskola tanulói. A mondatbefejezés során sokkal több helytelen (6) mondatot írtak, mint a dombóvári (4) és a kaposszekcsői (3) tanulók.

A következő kutatási kérdésem a lakóhely típusa és a nyelvhasználat összefüggése volt. Kutatásai eredményeként elmondhatom, hogy a kevés eltérés ellenére a dombóvári, városi iskola tanulóinak a nyelvhasználat és szókincse magasabb szintem van, mint a falusi iskola tanulói esetében. A képfelismerés során, amelyben a szókincsüket vizsgáltam a tanulóknak, a dombóvári tanulók ejtették a legkevesebb hibát (10,52%) a többi iskola nem teljesített ennyire jól (28. táblázat).

Következő kutatási kérdésem során a szabadidő eltöltése (elektronikus eszközök használata) és a nyelvi kód minősége közötti összefüggéseket vizsgáltam. Eredményeim alapján elmondhatom, hogy a gyerekek döbbenetes mennyiségű időt töltenek az elektronikai eszközök használatával. Átlagosan a dombóvári iskola tanulói 1,9 órát, a kaposszekcsői tanulók 2,6 órát és a vásárosdombói tanulók 3,6 órát töltenek naponta az interneten. A nyelvtani eredmények azt mutatják, hogy a leggyengébben teljesítő tanulók a vásárosdombói gyerekek azok, akik egyben a legtöbb időt töltik az interneten. A nyelvhasználatukra ezáltal hatással van az eszközhasználat drasztikus mennyisége.

Az utolsó kutatási kérdésem a kidolgozott és korlátozott nyelvi kód megfigyelése volt a nem hátrányos helyzetű tanulók körében. A kutatásom eredményeként elmondhatom, hogy a korlátozott nyelvi kód jelen van a nem hátrányos tanulók körében is. A rokon értelmű szavak felsorolása esetében a kaposszekcsői tanulók több alkalommal (6,1) írtak helyes szavakat, mint a dombóvári tanulók (5,6). A második mondat szavai esetében a vásárosdombói (3) tanulók több négy szóból álló mondatokat írtak, mint a kaposszekcsői(0) és dombóvári (1) tanulók.

Kutatásom legfőbb eredménye a korlátozott nyelvi kód megfigyelése volt a nem hátrányos helyzetű tanulók körében. Az, hogy a nem hátrányos helyzetű tanulók sem teljesítettek jól arra figyelmeztet, hogy a nyelvi hátrány olyan kérdés, amellyel érdemes és kell is foglalkozni, és akár tovább bővíteni a kutatási területet további kérdésekkel.